שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

חינוך פיננסי · דף צפייה · הרצאת TED עם כתוביות בעברית

למה אנחנו מקבלים החלטות גרועות? דף צפייה

צופים בהרצאה של פרופ' דן גילברט, פסיכולוג מאוניברסיטת הרווארד (כ-24 דקות). עונים בזמן הצפייה או בעצירות. הזמן בסוגריים אומר איפה זה בסרטון.

🚪 לפני הצפייה (2 דקות)

הנוסחה של ברנולי (1738): **ערך צפוי = הסיכוי להרוויח × הערך של הרווח.**

משחק: זורקים מטבע. יוצא "עץ" מקבלים 10 דולר. ההשתתפות עולה 4 דולר. האם כדאי לשחק? חשבו: _____

1. **[03:00 עד 07:30] סיכויים.** כלבים או חזירים ברצועה? טורנדו או אסתמה? לפי גילברט, לפי מה אנחנו מעריכים אם משהו סביר? ולמה כל כך הרבה אנשים קונים לוטו? תנו דוגמה דומה מהרשתות החברתיות.

2. **[07:30] ההגרלה של לירוי.** 10 כרטיסים, כרטיס עולה 1 דולר, הפרס 20 דולר. חשבו לפי ברנולי את הערך הצפוי של כרטיס אחד. אחר כך: למה רוב האנשים מוותרים כשלירוי מחזיק 9 כרטיסים? האם הסיכוי שלכם השתנה?

3. **[08:30 עד 11:00] השוואה לעבר.** ביג מק ב-25 דולר: מהי השאלה האחת שגילברט אומר שצריך לשאול? ובחבילת הנופש להוואי: למה אנשים לא קונים ב-1,500 דולר את מה שעלה 700 דולר שבוע קודם? לאיזו הטיה מהפרק זה קשור?

4. **[11:00 עד 12:30] הכרטיס לתיאטרון.** מקרה א': איבדתם כרטיס של 20 דולר. מקרה ב': איבדתם שטר של 20 דולר. ההפסד זהה, אבל רוב האנשים מחליטים אחרת. למה? איך נקרא הדבר הזה כשאנחנו מחלקים כסף ל"קופות" בראש?

5. **[12:30 עד 17:00] השוואה בחנות.** בחנות יין יש שלושה בקבוקים: 8 דולר, 27 דולר ו-33 דולר. לידם בקבוק יקר מאוד שאף אחד לא קונה. למה המוכר שם אותו? ולמה 100 דולר הנחה על מערכת שמע מרגישים יותר מ-100 דולר הנחה על מכונית?

6. **[17:50 עד 21:30] עכשיו או אחר כך.** 50 דולר היום או 60 דולר בעוד חודש? ומה אם זה 50 דולר בעוד 12 חודשים או 60 דולר בעוד 13? למה רוב האנשים עונים אחרת, ומה קורה כשחודש 12 באמת מגיע?

💬 דיון סיכום (5 דקות)

1. גילברט שואל: אם אנחנו כל כך גרועים בהחלטות, איך הגענו לירח? מה התשובה שלו, ואתם מסכימים?
2. איזו מהטעויות בסרטון ראיתם אצלכם או אצל מישהו קרוב? ואיך חנויות משתמשות בה בחודש הקניות של נובמבר?
3. כתבו כלל אחד לקנייה הבאה שלכם: _____

איך מעבירים את השיעור, ותשובות

הסרטון: Why we make bad decisions, Dan Gilbert, ערוץ TED ביוטיוב. 34:09 דקות בסך הכול: ההרצאה עד 23:48, ואחריה שאלות מהקהל.

קישור: https://www.youtube.com/watch?v=c-4flnuxNV4

כתוביות בעברית: בנגן לוחצים על ⚙ הגדרות > כתוביות > עברית (תרגום של מתנדבי TED, לא תרגום אוטומטי).

מומלץ לעצור ב-23:48. בשאלות מהקהל יש דיון על פחד מטרור, אפשר לדלג. בהרצאה יש כמה ביטויים חופשיים באנגלית (למשל damn), והתרגום מרכך אותם. כדאי לצפות מראש.

מהלך (45 דקות): 0-3 לפני הצפייה · 3-27 צפייה, עם עצירה קצרה ב-08:30 (שאלות 1-2) וב-12:30 (שאלות 3-4) · 27-38 השלמה ובדיקה בזוגות · 38-45 דיון סיכום.

תשובות אפשריות:

0. לפני הצפייה: ½ × 10 דולר = 5 דולר, יותר מ-4 דולר. כדאי לשחק.
1. לפי מה שעולה לנו מהר לראש (מה שראינו או שמענו הרבה). בחדשות מראים זוכים בלוטו, לא את מיליוני המפסידים. ברשתות: רואים את מי שהרוויח בהשקעה או בהימור, לא את מי שהפסיד. זו היוריסטיקת הזמינות.
2. 1/10 × 20 דולר = 2 דולר, יותר מ-1 דולר, אז כדאי. הסיכוי לא השתנה (עדיין 1 מ-10), אבל קל לדמיין את לירוי זוכה, ולכן מוותרים.
3. "מה עוד אפשר לעשות עם 25 הדולרים האלה?" (עלות אלטרנטיבית). בהוואי משווים למחיר שהיה ולא לאפשרויות האחרות, ומפספסים עסקה טובה. קשור לאפקט העיגון: המחיר הקודם הוא העוגן.
4. הכרטיס "נרשם" בקופת הבילוי, ולכן קנייה חוזרת מרגישה כמו לשלם פעמיים. השטר לא שייך לשום קופה. זו חשבונאות מנטלית, אבל הכסף לא "יודע" מאיזו קופה הוא בא.
5. הבקבוק היקר הוא פיתיון: לידו 33 דולר נראה זול. ההשוואה בחנות לא תהיה בבית. 100 דולר הם אותו כסף בשני המקרים, אבל אנחנו משווים אותם למחיר המוצר ולא למה שאפשר לקנות בהם.
6. כשהבחירה היא עכשיו, רוב האנשים לוקחים 50 דולר מיד. כשהכול רחוק, מחכים עוד חודש ל-60 דולר. כשחודש 12 מגיע, הרבה משנים את דעתם. זו הטיית ההווה: עכשיו מרגיש חשוב יותר מאחר כך.

דיון: לפי גילברט, המוח התפתח לעולם של קבוצות קטנות, מעט בחירות ודאגה להיום, ולא לעולם של הנחות, השקעות וכרטיסי אשראי. דוגמאות לכללים: לשאול "מה עוד אפשר לעשות בכסף הזה?", לחכות יום לפני קנייה, להשוות לאפשרות אחרת ולא למחיר "לפני ההנחה".

לכיתה צעירה או לגרסה קצרה: Laurie Santos, How monkeys mirror human irrationality (TED, 20:16, כתוביות בעברית): קופים לומדים להשתמש בכסף ונופלים באותן הטיות. ופתיחה קצרה בעברית: "כאן | מדע - איך אפשר לחסוך יותר?" (2:49).